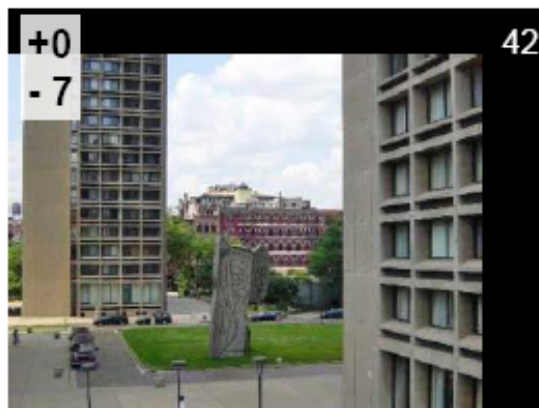

Smak og behag: Evjødelen liker tradisjonelle trehus og hyggelige gater med brostein. Moderne funksisbygninger? Nei takk.

PREFERANSER PÅ BYGGESTIL: Foretrukne forbilder

PREFERANSER PÅ BYGGESTIL: Eksempler folk ikke mente passer for Evje sentrum

Christensen – Etikk, lykke og arkitektur
2010-03-03

Plansmia i Evje...

Både av innspillene før og under plansmia fremkom det at mange er opptatt av byggeskikken i det fremtidige Evje sentrum. Det ble ikke minst påpekt som positivt at både eldre bevarte hus og mange av de nyere bygningene har preg av byggeskikken som er typisk for Evje og som folk verdsetter: Trebygninger med saltak og detaljer.

ønskene som fremkom i andre sammenhenger: Det store flertall foretrekker at ny bebyggelse skal ha preg av den typiske regionale byggeskikken i tre. Mange fremhevet som gode forbilder viste eksempler på samtidsarkitektur basert på tradisjoner. Svært få ønsket mer eksperimentell arkitektur.

Lykke...

- Hva gjør vi når ikke alle kan få det som de vil?
 - Bør arkitekten ha siste ordet?
 - Den som arkitekten bygger for?
 - Samfunnet for øvrig?
- Og hvordan kan en diskusjon om lykke hjelpe oss her?

Lykke – noe man selv vet best?

- De aller fleste vil nok hevde at bare en selv vet når man er lykkelig
 - Hvis jeg sier ”Jeg er lykkelig” gir det ikke mening for andre å si ”Nei, det er du ikke”
 - For hvordan ville du reagert om andre påstod at du ikke var lykkelig, til tross for at du selv mente det?
 - Ville det i det hele tatt gi mening? Samme som å si ”Jeg hører at du sier du er sulten, men det stemmer nok ikke!”
- Vår forståelse av lykke synes derfor å være at lykke er noe ”subjektivt”
 - Verdien av å være lykkelig ligger nettopp i at man selv opplever og ser på seg selv ”som lykkelig”
- Men er dette riktig?
 - Vi skal etter hvert se at nettopp arkitekter kan gi oss grunn til tvil på denne forståelsen
- For å få en forståelse av alternativet
 - La oss først se på et eksempel hvor det gir god mening å skille mellom hva den enkelte synes og hva som faktisk er tilfelle

3B versus 3T

- Å være i god fysisk form/ha god helse
 - Det kan man finne ut uavhengig av hva den enkelte opplever eller føler
 - Jeg kan føle at jeg er i god form, men det betyr ikke at jeg faktisk er det
- Videre vet vi også at det er et skille mellom
 - Det vi liker og har lyst på (kake og brus)
 - Det som er bra for oss (fisk og gulrøtter)
- Med andre ord
 - Når det gjelder helsen vår så godtar de fleste at det er noe som er bra for oss uavhengig av om vi liker det eller ikke
 - Det er også slik at vår opplevelse (vår "preferanse") av hva vi liker henger sammen med hvor sunne vi er
 - Desto sunnere man er, desto større er sjansene for at man også "liker" det som er bra for en selv
 - Går man fra en usunn livsstil til en sunn livsstil vil også opplevelsen (preferansen) av hva man liker forandre seg
- Dette er ting vi vet

Tilsynelatende annerledes med lykke...

- Med "lykke" ser det ut til å være annerledes
- La oss tenke på lykke som en samlebetegnelse for
 - Å leve et godt liv
 - Å ha det bra
- Forståelsen man har av "lykke" får konsekvenser for hva som vil være et godt samfunn å leve i
 - Individets lykke og det gode samfunn henger sammen

Hva er det beste samfunnet?

- Et kjennetegn ved vårt samfunn
 - Liberalt: tar ikke stilling til hva som er "riktige" og "gale" måter å leve på
 - Den enkelte må få leve som han/hun ønsker
- Det er feil å si at liberalismen er "nøytral"
 - Liberalismen er en bestemt fortolkning av hva som er det beste samfunn å leve i
 - Basert på en bestemt forståelse av lykke som "subjektiv" (min opplevelse = lykke)
 - I følge dette synet vil den beste måten å ordne samfunnet på være at "preferansene" til alle (hva man liker og ikke liker) skal telle med

Arkitekten gjør sin entré

- Arkitektene
 - Her har vi å gjøre med en gruppe som har kunnskap og ferdigheter på et område hvor store deler av befolkningen har en annen oppfatning
 - Er det en sammenheng mellom hva man liker og kunnskap og innsikt?
 - Kan det være at det ikke bare er et spørsmål om smak og behag, men også om hva som faktisk er bra og ikke bra, basert på kunnskap og bedre forståelse?
 - Hvis arkitekter er en frustrert yrkesgruppe så er det vel en grunn til det?
 - Man ble tross alt arkitekt og ikke byggingeniør
- Hva viser dette oss? Hva slags konklusjoner skal vi trekke?
 - Arkitektene og deres forståelse av god arkitektur gir oss grunn til å utfordre og kritisere både den "subjektive" lykkeforståelsen samt den liberalistiske fortolkningen av det gode samfunn
 - Det finnes visse "objektive" elementer i hva som er god arkitektur for enkeltindividet og det finnes visse "objektive" elementer for hva som er god arkitektur for det samfunnet vi lever i

Arkitektur, lykke og det gode samfunn

- Alternativ 1
 - Er det slik at arkitektur (hva man liker og ikke liker) ligner mest på eksemplet med sunnhet
- I så fall
 - Vi kan skille mellom hva man liker og hva som er bra
- Konsekvensen i forhold til lykke vil da være
 - For å bli lykkelige (ha det bra, fungere godt) så bør man i større grad legge til grunn forståelsen som de med mest kunnskap og innsikt har (arkitektene)
 - Selv om "folket" ikke liker det, så er det allikevel bra (godt)
 - Hvis man bare "holder ut" med ny (god) arkitektur vil man innse at det er bra
 - Hva man liker vil også endre seg med økt kunnskap og innsikt slik at man etter hvert også vil like det som er bra (god arkitektur)
- I forhold til samfunn
 - Beveger seg bort fra at alle "oppfatninger" skal veie like tungt
 - I stedet lytte til de oppfatningene som er begrunnet i kunnskap og innsikt
 - Det er mulig å definere "gode arkitektprosjekter" som gjør samfunnet bedre å leve i uavhengig av hva folkemeningen tilsier
- Passer denne forståelsen med
 - Slik arkitekten ser på seg selv og sitt virke?
 - Har ikke arkitekten ideer og visjoner om å skape noe som er god og meningsfull arkitektur?

(forts.)

- Alternativ 2
 - Arkitektur er som eksemplet med "subjektiv" lykke
- I så fall
 - "Det jeg liker er det som er bra for meg, du har kanskje en annen smak"
- Konsekvensen i forhold til lykke
 - Det blir meningsløst at arkitektenes "smaksdom" skal telle mer enn andres
 - Man må sørge for å oppfylle så mange preferanser som mulig for den enkelte
 - Arkitektene har bare en "sær" form for smak og å "tvinge" den på andre har ingenting med "lykke" eller hva som er bra å gjøre
- I forhold til samfunn
 - Legge vekt på "demokratiske" prosesser hvor det ikke gjøres forskjell på eksperten og "folk flest"
 - Det er ikke mulig å definere "gode arkitektprosjekter" for et bedre samfunn som er uavhengig av "folkemeningen"
- Passer denne forståelsen med
 - Slik vi ser på arkitektens oppgave i samfunnet?
 - Er den forenlig med arkitektenes selvforståelse?

En foreløpig konklusjon...

- Arkitektene kan og bør utfordre det "subjektive" premisset som ligger til grunn for "lykke"-forståelse
 - Å leve et godt liv er ikke ensbetydende med å leve det livet man har lyst til å leve
- Er det slik at arkitekters forståelse av god arkitektur har et "objektivt" grunnlag slik at det ikke bare er snakk om hva man liker og ikke liker?
 - Kan man snakke om en bedre og riktigere forståelse av arkitektur som følge av kunnskap og innsikt?
 - Burde man i så fall "høre på" oppfatningene til arkitekten selv om man ikke umiddelbart "liker" det, ut fra antakelsen om at det er bra, og at man etter hvert vil like det som er bra?

(forts.)

- Utfordrer man det ”subjektive” premisset bak ”lykke”-forståelsen får det også følger for hva som er det gode samfunnet
 - Enkelte prosjekter er bra for samfunnet selv om det ikke foreligger noen enighet om det ut fra hva folk liker
 - Etter hvert vil man begynne å ”like” det som er bra
 - Det er ikke fordi vi liker noe at det er bra, men det er fordi det er bra at vi liker det
- Det gode samfunn
 - Noen felles gode prosjekter og utforminger av det offentlige rom vil være bra for samfunnet og de som bor der
 - Dette bør ikke være basert på ” dette-likes-jeg/likes-jeg-ikke” prinsippet
 - I stedet kanskje en vilje til (og ønske om?) å være åpen for nye erfaringer og opplevelser som kan utfordre etablerte forståelser og preferanser

Til slutt

- Hva tenker egentlig arkitektene om dette med ulike oppfatninger av hva man "liker"?
 - Er opplevelsen av arkitektur kun "subjektiv"?
 - Hvis preferansene endrer seg med mer kunnskap: hva forteller det oss?
 - Hvorfor liker egentlig så mange disse idylliske bebyggelsene (type "lykkebo" og hus med saltak)?
 - Hadde "folket" endret smak hvis de fikk en bedre forståelse av arkitektur og innblikk i hvordan arkitekter tenker?
- Jeg tar gjerne imot innspill og kommentarer
 - Erik Christensen
 - PhD-stipendiat, Filosofisk institutt, NTNU
 - Epost: erik.christensen@ntnu.no